

«БЕКТЕМИН»

Б.Сыдыков атындагы КӨЭАнын директору,
экономика илимдеринин доктору,
профессор

А.А. Мамасыдыков

« 21 »

2023 ж.

Ташбаева Гүлмайрам Абдиашимовнанын «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясын талкуулоо боюнча мектепке чейинки жана башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы жана англис филологиясы кафедраларынын кеңейтилген отурумунун 2023-жылдын 12-декабрындагы №5 протоколунун

КӨЧҮРМӨСҮ

Катышкандар:

1. Үкүева Б.К. - пед. илим. докт. (13.00.02), проф.
2. Зулусев Б.Б. - пед. илим. докт. (13.00.01), проф.
3. Муратов А.Ж. - пед. илим. докт. (13.00.02), проф.
4. Акматов К.К. - пед. илим. докт. (13.00.02), доцент.
5. Исманов М.М. - тех. илим. докт., профессор
6. Исаков Т.Э. - пед. илим. канд. (13.00.02), доцент
7. Кадырова М.С. - пед. илим. канд.(13.00.02), доцент
8. Тилекова Н.Д.- пед.илим.канд.(13.00.02), доцент
9. Разыков Т.С.- пед.илим.канд.(13.00.04), доцент
10. Дуванаева.К.Т. - пед.илим.канд.(13.00.08), доцент
11. Айтышева Ж.Т.- пед.илим.канд.(13.00.01)

12. Акматова У.Ж.- пед.илим.канд.(13.00.01)
13. Каденова Ж.Т. - пед.илим.канд.(13.00.01), доцент
14. Усарова Г.У.- пед.илим.канд.(13.00.02)
15. Калматова Г.М.- пед.илим.канд.(13.00.02)
16. Хайтов Ш.К.- пед.илим.канд.(13.00.02)
17. Сыдыкова Т.М.- пед.илим.канд.(13.00.01), доцент
18. Тажикова Б.Ш.- пед.илим.канд.(13.00.01), доцент
19. Сайидырахимова Д.С.- ф.и.к., доцент
20. Жусупова Д.Ы.- доцент
21. Шарипова Ч.Р. - ага окутуучу
22. Пазилова Т.Ж. - ага окутуучу
23. Калилова Г.Т.-окутуучу
24. Эргашова Ч.А.- ага окутуучу
25. Джалиев А.Б.- окутуучу
26. Мирзакаримова Ш.А. - окутуучу
27. Абдивалиева Г.А.- ага окутуучу
28. Абакулов Р.А. - окутуучу
29. Израйилова А.А.- окутуучу
30. Ормонова К.А.- окутуучу
31. Хакимова М.С.- ага окутуучу
32. Абиева Ю.А.- ага окутуучу
33. Орозбаева А.Ы.- ага окутуучу

Жыйындын төрагасы,

педагогика илимдеринин кандидаты, доцент:

Исаков Т.Э.

Жыйындын катчысы,

педагогика илимдеринин кандидаты, доцент:

Каденова Ж.Т.

КҮН ТАРТИБИ:

1. Изденүүчү Ташбаева Гүлмайрамдын «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин талкуулоо жана диссертациялык кеңешке сунуштоо.

2. Ташбаева Гүлмайрам Абдиашимовнанын «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы диссертациясы боюнча кандидаттык экзамен учун атайын дисциплинанын кошумча программасын кароо жана талкуулоо.

Диссертациялык иш мектепке чейинки жана башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы кафедрасында аткарылган.

Жетекчиси- Муратов Абдыкерим Жаркынбаевич, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Изденүүчү Ташбаева Гүлмайрамдын диссертациялык ишинин темасы Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек Эл аралык университетинин Окумуштуулар кеңешинин чечими менен бекитилген.

Жыйындын төрагасы: Исаков Т.Э.-педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Урматтуу бүгүнкү отурумдун катышуучулары!

Ташбаева Гүлмайрамдын «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин талкуулайбыз.

Диссертациянын негизги мазмунун, маңызын, максатын жана өзөктүү жерлерин айтып берүү үчүн сөз изденүүчү Ташбаева Гүлмайрамга берилет(Докладдын тексти тиркелет)

Жыйындын төрагасы: Изденүүчүнүн диссертация боюнча баяндамасы аяктады. Кимде кандай суроо бар? Назира Дүйшөбаевна суроонузду бериңиз.

Тилекова Н. Педагогика илимдеринин кандидаты, доцент: - Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу проблемасынын кыргыз этнопедагогикасында кимдер изилдешкен? **Сизге 2-суроо:** Илимий изилдөөнүн кандай методдорун колдондун?

Изденүүчү: Суроонузга ыракмат! 1-суроо боюнча жооп:

Кыргыз этнопедагогикасында балдарды эмгекчилдикке тарбиялоо багытындагы ата-энелердин иш-аракеттерин көрсөткөн бир топ изилдөөлөр жүрдү. Алардын сап башында советтик этнопедагогиканын негиздөөчүсү, «Манас» эпосун чуваш тилине которгон Г.Н.Волков турат. Биздин эмгек менен бир топ жагынан байланышкан диссертация Б.Апышовдун «Народные традиции и их использование в трудовом воспитании старшеклассников (на материалах сельских школ Киргизской ССР)» деген темадагы 1974-жылы корголгон диссертациясы. Ал кездеги жаш окумуштуу, биринчиден, элдик салттарды дыкаттык менен изилдеп чыккан; экинчиден, кыргыздардын эмгек тарбиясына байланыштуу ойлорун системалаштырган; үчүнчүдөн, элдик традициялардын социализм дооруна ылайыктууларын ылгап чыккан; төртүнчүдөн, байыртадан тартып кыргыздар колдонгон салттарды Кыргыз ССРинин айыл мектептеринде эмгекке тарбиялоого колдонуунун ыкмаларын, жолдорун көрсөткөн.

Элдик педагогикада эмгек тарбиясы адеп-ахлак тарбиясы менен тыгыз байланыштуу. Кыргыз этнопедагогикасында Ж.Бешимов, Ж.Ж.Тургунбаева, Г.А.Абдымомунова, Г.Ж.Карагозуева, Ж.М.Найманбаевдер дал ушул

балдарды, жаштарды адептик тарбиянын башаты аларды эмгекке тарбиялоодон башталарын ар кандай аспектиден чагылдырып беришкен.

Ошондой эле, салттуу кыргыз үй-бүлөсүнүн традицияларын өздөрүнө сиңдирген азыркы үй-бүлөдө эмгекке тарбиялоо маселелери Т.Касымов менен К.Миталиповдун «Үй-бүлөдөгү мектепке чейинки бала тарбиясы» аттуу китебинде, теориялык жана практикалык аспектиден чагылдырышкан.

2-сурого жооп: Биздин илимий изилдөө педагогиканын эки багытында жүрдү. Биринчиси – этнопедагогика. Экинчиси – педагогиканын теориясы жана дидактика. Этнопедагогика бул же тигил элдин тарбиялоо багытындагы салттуу мыйзам ченемдүүлүктөрдү, өзгөчөлүктөрдү жана мүмкүнчүлүктөрдү изилдейт, бул жагынан ал жалпы педагогиканын методдоруна таянат, ошол эле кезде элдик үрп-адат, салттар үйрөнүлгөндүктөн, этнографиялык, этнолингвистикалык, фольклортаануучулук, этнопсихологиялык, социологиялык методдор да кеңири колдонулат. Ошондуктан ишибизде төмөнкүдөй методдорду көп пайдаландык:

1. Жалпы логиканын методдору (анализ, синтез, жалпылоо, салыштыруу, моделдөө, долборлоо ж.б.).
2. Жалпы илимий методдор (илимий булактарды анализ жана контент-анализ; социалдык-педагогикалык изилдөөлөрдү синтездөө жана теориялык жактан анализдөө; байкоо; тажрыйбаларды үйрөнүү, жыйынтыктоо жана жалпылоо; педагогикалык эксперимент ж.б.).
3. Тарыхый методдор (салыштырма-тарыхый анализ, мисалы, балдарды ата-энелеринин эмгекке тарбиялоосу түрк элдеринде кандай болгон, боордош элдерде кандай ж.б. проблемалар)
4. Генетикалык метод, мисалы, балдардын ата-энелери, жети атасы ж.б.
5. Структуралык методдор (кандайдыр бир элементтердин жалпы түзүм менен байланышы).
6. Социологиялык методдор (анкета жүргүзүү жана интервью алуу) ж.б.

Жыйындын төрагасы: Исаков Т.Э.- педагогика илимдеринин кандидаты, доцент-Методология жана методдун кандай окшоштугу жана айырмачылыгы бар?

Изденүүчү: ”Методология –бул методдордун системасы жөнүндөгү окуу, же илимий методдордун философиялык негизи деп койсок болот “метод”- кандайдыр бир максатка жетүүнүн жолу, ыкма каражаты.

Жыйындын төрагасы: Карачач Токтомаматовна сурооңузду бериңиз.

Дуванаева К.Т. –педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Сизге суроом: Педагогикалык экспериментти кантип жана кайда өткөрдүнөр?

Изденүүчү: Изилдөөнүн максат-милдеттерине ылайык педагогикалык тажрыйба (эксперимент) методдун жүргүздүк. Ага тажрыйбалык (эксперименталдык) база катары Ош областынын Ноокат районундагы Ж.Чыңгараев, Кожоке, Араван районундагы №9 Бостон орто мектептери жана Ош шаарындагы №30 А.Алиев атындагы жана «Жетиген» мектеп-лицейлери тартылды. Мында биз салыштырып көрүү үчүн чоң шаардын (Оштун) эки мектебин, анан айылдын үч мектебин атайын максатта тандап алдык. Биз эл ичинде айтылган баяндарды көп жыйнадык, аларды окуучулар менен бирге талдадык жана сабактарды жана тарбиялык иштерди илимий талдоодон өткөрүү, алдыңкы тажрыйбаларды үйрөнүү, жазуу жумуштарын анализдөө, аңгемелешүү аркылуу өткөрүлдү.

Педагогикалык тажрыйба көрсөткөндөй биз сунуш кылган тарбиялык ыкмалар, жолдор, каражаттар жана технологиялар азыркы мектептин тарбиялоо процессинде колдонууга ылайыктуу экендиги тастыкталды.

Жыйындын төрагасы: Мукадам Сайдамовна сурооңузду бериңиз.

Кадырова М.С.- педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Менин суроом төмөндөгүчө: Изилдөөнүн жыйынтыгында кандай жыйынтыкка келдинер?

Изденүүчү: Ыраакмат! Бул проблеманын актуалдуу экендиги диссертацияны жазуу процессинде далилденди жана эмгектин натыйжаларынан улам төмөндөгүдөй жыйынтыкка келдик:

Биринчи жыйынтык. Элдик педагогикада ата-энелер балдарын адам коомундагы эмгектин маанисин толук андап билүүгө, эмгекти сүйүүгө жана эмгекчил болууга, эмгектенген адамдарды сыйлоого жана урматтоого, башка муктаж адамдарга кол күчү менен жардам берүүгө, үй тиричилигине кичинекей кезден аралашууга, жатып ичер жан бактылар менен аёосуз күрөшүүгө тарбиялап келген. Ал учурда бала бакча да, мектеп да, мугалим да, университет да эмес, эң башкы эмгекке тарбиялоочу үй-бүлө, андагы ата жана эне болгон. Улуттук педагогикада эмгекке тарбиялоонун негизги максаты жумуш кылуу аркылуу акыл-эси, дене-бою өнүккөн, турмушта эмгекке бышкан, ак эмгек кылууга, мээнеткеч болууга тарбияланган инсанды жетилдирүү болгон. Мына ушул салттуу тарбиялоо ыкмалары азыркы мектеп окуучуларын эмгекти сүйүүгө, эмгекчил болууга үйрөтүү, көнүктүрүү процессинде да өтө зарыл баалуулук экени биздин изилдөөдө тастыкталды.

Экинчи жыйынтык. Илимий адабияттарды, анын ичинен философиялык, этнографиялык, этнопедагогикалык, адабияттаануу багытындагы эмгектерди анализге алдык. Методологиялык булактарды талдоо азыркы ааламдашуу доорунда кыргыз балдарынын эмгекке жана эмгектенүүгө болгон кызыгуусунун төмөндөп жаткандыгын көрсөтүү менен биз диссертациялык изилдөөдө өлкөнүн келечек ээлерине туура тарбия берип, алардын эмгекке болгон маданиятын өнүктүрүү зарыл экендигин баса белгиледик.

Үчүнчү жыйынтык. Изилдөөбүздүн материалдары катары үй-бүлөдө эмгекке тарбиялоого байланышкан этнографиялык изилдөөлөр, көркөм чыгармалар, салттуу үй-бүлөдө чоңойгон аксакалдар менен аңгемелешүү, студенттердин жазган эсселери пайдаландылды. Ишти жазууда типологиялык салыштыруу методу, салыштырма-типологиялык анализдөө методу, аңгемелешүү, темага байланыштуу «талаа материалдарын» жазып алып, талдоо, этнографиялык эмгектерди, тарыхый жазма булактарды этнопедагогикалык аспектиден анализдөө, сабактарды изилдөө; мектептердеги класстан тышкаркы иштерге катышуу, элдик майрамдардарга, биргелешип жумуш иштөө (ашар) ж.б. иш чараларга баруу жана тажрыйба

(эксперимент) методдору колдонулуп, алар диссертациябыздын илимий жактан жогору жана аргументтүү болушуна шарт түздү. Учурдагы билим берүү уюмдарынын практикасында салттуу кыргыз үй-бүлөлөрүндөгү ата-энелердин балдарын эмгекке тарбиялоо тажрыйбаларын көрсөтүү үчүн кыргыз адабияты жана технология сабактарынан мисал алдык, заманбап жаштарга улуттук педагогиканын баалуулуктарын учур талабына ылайык рыноктук экономиканын, менеджмент жана маркетингдин мыйзамдарын түшүндүрүүгө үйрөтүүнүн ыкмаларын, жолдорун, каражаттарын жана эмгекке тарбиялоо процессинин принциптерин аныктап бердик, бул багыттагы алдыңкы тажрыйбалар да жыйынтыкталды.

Төртүнчү жыйынтык. тажрыйбанын биринчи – башталыш этабында тарбиячылар да, окуучулар да салттуу үй-бүлөлөрдүн тарбиялоо иш-аракеттерине пассивдүү көз караш менен карагандыгын, а түгүл кызыкпагандыгын көрсөттү. Беш мектептин окуучуларынын арасынан тажрыйба топторун бөлүп алып, аларга өз методикалык ыкмаларыбызды, жолдорубузду сунуш кылгандан кийин аларда салттуу педагогикага, анын ичинде үй-бүлөдө ата-энелердин балдарды эмгекке тарбиялоо ишмердүүлүгүнө кызыгуусу өскөн. Демек бул жагынан балдарды азыркы учурда эмгекчилдикке тарбиялоо боюнча салттуу педагогикага негиздеп биз сунуш кылган каражаттар, формалар, ыкмалар, методдор майнаптуу экендиги жана мектеп практикасына сунуштоого мүмкүндүгү тастыкталды. Натыйжада бул окуучулардын эмгекчилдик сапаттары, башкаларга өз эмгеги менен жардам кылуу ишмердүүлүгү жогорулагандыгы байкалды. Тарбиялоо процессинде колдонууга ылайыктуу экендиги тастыкталды.

Кыргыз элинин үй-бүлөлүк педагогикасында эмгекке тарбиялоо башкы орунда болгон, анын негизги идеясы – инсандын жумушка болгон кызыкчылыгын арттыруу, ак эмгек менен акча табуу, үй-бүлөсүн багуу, эмгек аркылуу гана анын эл жана коом алдындагы милдетин, жоопкерчилигин сезе билиши менен тыгыз байланышат жана бул идея азыркы учурда билим берүү тармактарында иштеп жаткан мугалим-тарбиячы тарабынан туура

пайдаланылса, окуучулардын гуманисттик сезими, мекенчилдиги, абийири, өзүн-өзү жана өзгөлөрдү сыйлоо маданияты, Ата журт үчүн эмгектенүү ишмердүүлүгү жогорку деңгээлде калыптанары биздин илимий-педагогикалык изилдөөбүздүн ушул главасында ар тараптуу көрсөтүлдү жана тажрыйбада текшерилип, биз сунуш кылган ыкмалар майнаптуу экендиги далилденди.

Жыйындын төрагасы: Гүлзат Маматысаковна сурооңузду бериниз.

Калматова Г.М.- педагогика илимдеринин кандидаты. Изилдөөдө кандай жаңылык кийирдим деп ойлойсуз?

Изденүүчү: Сурооңузга ыракмат! «Салттуу кыргыз үй-бүлөсү», «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндөгү эмгекке тарбиялоо», «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндөгү эмгекке тарбиялоодо ата-эненин ролу» түшүнүктөрү заманбап илимий категориялар менен ачылып берилди; элдик педагогикадагы үй-бүлөдө эмгекке тарбиялоонун өзгөчөлүктөрү, факторлору, методдору, ыкмалары талдоого алынды, ошондой эле, кыргыз элдик педагогикасынын баалуулуктарынын үлгүсүндө балдарды эмгекчил болууга ата-энелердин тарбиялоо өзгөчөлүктөрүн бүгүнкү күндө мектептерде пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрү айкындалды.

Педагогика илиминин соңку жетишкендиктерине негизделип алгачкы жолу салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодогу ата-эненин ролу аныкталды. Ал идеяларды азыркы шартта мектеп практикасында колдонууну өркүндөтүүнүн методдору, ыкмалары, каражаттары илимий багытта иштелип чыкты.

Жыйындын төрагасы: Кимде кандай суроо бар? Суролор жок болсо, анда сөз рецензент Үкүева Бүшарипа Кожояровнага берилет.

Үкүева Б.К. –педагогика илимдеринин доктору (рецензиянын тексти тиркелет)

Жыйындын төрагасы: Сөз рецензент Айтышова Жаңыл Токтосуновнага берилет.

Айтышова Ж.Т.-педагогика илимдеринин кандидаты(рецензиянын тексти тиркелет)

Жыйындын төрагасы: Сөздү жетекчиси Муратов Абдыкерим Жаркынбаевичке берилет.

Муратов А.Ж.- педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Урматтуу мектепке чейинки жана башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы кафедрасынын кеңейтилген отурумунун илимий талкуусунун профессордук-окутуучулук курамы. Бүгүн мен үчүн жана менин аспирантым үчүн да жоопкерчиликтүү күн болуп жатат. Бул теманы тандап алууга анын ушул багытта мурдаттан изденип жүргөнү да түрткү болду. Изилдөөдө коюлган милдеттерди чечүү үчүн изилдөөнүн методологиялык булактарын жана методдорун аныктады; салттуу тарбиялоо ыкмалары азыркы мектеп окуучуларын эмгекти сүйүүгө, эмгекчил болууга үйрөтүү, көнүктүрүү процессинде да өтө зарыл баалуулук экенин изилдөөдө тастыкталгандыгы, методологиялык булактарды талдоо азыркы ааламдашуу доорунда кыргыз балдарынын эмгекке жана эмгектенүүгө болгон кызыгуусунун төмөндөп жаткандыгын көрсөтүү менен биз диссертациялык изилдөөдө өлкөнүн келечек ээлерине туура тарбия берип, алардын эмгекке болгон маданиятын өнүктүрүү зарыл экендиги, демек бул жагынан балдарды азыркы учурда эмгекчилдикке тарбиялоо боюнча салттуу педагогикага негиздеп биз сунуш кылган каражаттар, формалар, ыкмалар, методдор майнаптуу экендиги жана мектеп практикасына сунуштоого мүмкүндүгү тастыкталды.

Илимий жетекчи катары диссертант белгилүү бир салмактуу илимий эмгек жаратканын белгилейм. Илимий изилдөөнү жазып жатканда кемчиликтер болбой койбойт, бирок бүгүнкү талкууда айтылган сунуштарды эске алабыз, оңдойбуз, алар биз үчүн маанилүү. Изденүүчү 13.00.01-жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациясы Кыргыз Республикасынын диссертациялык изилдөөлөргө коюлчу талаптарына жооп бере тургандыгына негиз боло алат. Жалпысынан

айтканда, мен бул диссертациялык ишти коргоого сунуштаймын жана сиздерден колдоп берүүңүздөрдү суранамын.

Жыйындын төрагасы: Эми диссертацияны талкуулоого өтөлү. Сөз Бактыгүл Шариповна Тажиковага берилет.

Тажикова Б.Ш. - педагогика илимдеринин кандидаты, доцент. Изденүүчү аябай изденген, теманы майда-чүйдөсүнө чейин ачып берүү аракетин жасаган. Изилдөөнүн коюлган максат, милдеттери, ж.б. илимий структурасы талапка жооп берет. Изилдөөнү коргоого сунуштаймын.

Жыйындын төрагасы: Сөз Бүшарипа Кожояровнага берилет.

Үкүева Б.К.–педагогика илимдеринин доктору, доцент. Иштин көбү, кыйыны бүтүп, азы жеңили калыптыр. Айтылган сунуш-пикирлерди эске алып, дагы да бышырып, бекемдеп иштеп чыгасын деп ойлоймун. Мен да ишти коргоого сунуштаймын.

Жыйындын төрагасы: Эгерде башка сүйлүй турган калоочулар болбосо, жогоруда айтылган пикирлерди жыйынтыктап, төмөнкүлөргө токтолуп кетейин.

Азыркы учурдун көйгөйлөрү болгон салтуу үй-бүлөдө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоо изилдөөдө так, даана берилген. Жалпылап айтканда, бул диссертацияны коргоого сунуштаса болот, изденүүчү педагогика илимдеринин кандидаты болууга татыктуу экендигин жасаган докладдан, бул теманын үстүнөн көп жылдар бою эмгектенип өзүнүн практикалык иш-аракетин чагылдырган.

Бул диссертация боюнча бүтүм кабыл алышыбыз керек.

Жыйындын төрагасы: Сүйлөөчүлөр жок болсо, изилдөөчүнүн жыйынтыктоочу сөзүнө кезек берилет.

Изденүүчү: Ташбаева Г.А.-окутуучу. Урматтуу илимий жыйындын катышуучулары! Оболу, сиздерге менин илимий ишимди талкуулоого келип активдүү катышканыңыздар үчүн, баалуу кеңештериниздерди бергениниздер үчүн ыраазычылык билдирем. Диссертациялык кеңеште коргоого чейин дагы

айтылган кемчиликтерди жоюнун үстүндө иштейм. Дагы бир ирет чоң ырахмат!

Жыйындын төрагасы: Диссертациялык иш боюнча, негизинен, жалпы пикир, ишти коргоого сунуштар айтылды. Бул диссертация боюнча бүтүм кабыл алышыбыз керек.

ДИССЕРТАЦИЯ ТАЛКУУЛОДОН КИЙИН ТӨМӨНДӨГҮДӨЙ БҮТҮМ КАБЫЛ АЛЫНДЫ

I. Диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугу.

Адамзаттын тарыхында анын прогресске жетишүүсүндө инсандын руханий, адеп-ахлактык өнүгүүсүндө жана дене тарбиясында эмгек жана эмгекчилдик чечүүчү ролду ойноп келген. Кайсыл үй-бүлө, уруу, эл, улут өз жашоолорунун негизги бөлүгүн эмгек менен айкалыштырса гана ошол үй-бүлө, уруу, эл, улут алдыңкы катарга чыгып, тескерисинче, эмгектенбегендер коомдук турмуштун агымынан четке сүрүлүп калган. Азыркы кыргыз коомундагы социалдык-саясий, экономикалык, маданий-руханий өзгөрүүлөр, анын ичинде эмгек рыногундагы атаандаштык, жумушсуздуктун жана социалдык абалдын оорлошу, ички жана тышкы миграциянын толкуну жаштарды эмгекке тарбиялоону өркүндөтүүнү, дүйнөлүк тажрыйбага ылайык жаңылоону талап кылат. Билим берүү мекемелеринде рыноктун шарттарында эмгекке жана эмгекчилдикке тарбиялоодо улуттук тарбиялоо маданиятындагы эл тарабынан топтолгон билимдерди жана тажрыйбаларды колдонуу өзгөчө мааниге ээ. Себеби аларда кыргыз элинин менталитетине, философиясына, психологиясына таандык, ошолордон келип чыккан жана кылымдар бою элдик практикада апробацияланган тарбиялык потенциалдар жатат. Кыргыз эл педагогикасында, анын ичинде ата-энелердин балдарды тарбиялоо процессинде эмгек жалпы адамзаттык, универсалдык, этникалык жана индивидуалдык баалуулук катары каралат да, адамдын тарбия алгандыгынын эң биринчи критерий анын эмгекти сүйөрлүгү, эмгектене билгендиги менен өлчөнөт. Улуттун өзүн-өзү аңдап түшүнүүсү азыркы этапта сөзсүз түрдө ошол улуттун башаттары, тарыхый тамыры менен байланышат. Ал эми улуттук

негизге таянган кыргыз мектептери ушул тапта өзүнүн атуулдук позициясы калыптанган, ар тараптан тарбияланган инсанга муктаж, мына ушул муктаждыкты канааттандыруу үчүн азыркы кыргыз педагогикасы элдик тарбиянын салттары менен тарбиялоонун ыкмаларын жана жолдорун көрсөткөн илимий жоболорго, теориялык жана практикалык сунуштарга муктаж.

Кыргыз эл педагогикасынын эмгекке тарбиялоо жана балдарды социалдаштыруу боюнча тажрыйбалары коомдук турмуштун деградациясындагы, массалык маданияттын туура эмес таасириндеги адепсиз, жалкоо, кылмышкер, наркоман ж.б. терс сапаттагы балдардын азаюусуна өбөлгө түзүп бермек. Билим берүү уюмдарындагы тарбиялоо практикасы тарбиялануучулардын улуттук жана регионалдык өзгөчөлүктөрүн, элдик акылмандыктын салттарын, этнопсихологиялык кырдаалдарды эске албаган учурда өз натыйжасын биз каалагандай көрсөтө албай тургандыгын тастыктап келет. Элдин жашоосундагы эмгекке тарбиялоо тууралуу элдик педагогиканын идеясы – жалпы адамзаттык мааниге ээ, тарбиялоонун бул түрүсүз акыл-эс, эстетикалык, адептик, дене-бой тарбиясы өз деңгээлинде ишке ашпайт, алардын баары эмгекке тарбиялоодон келип чыгат.

Жогорудагыдай изилдөөлөргө карабай салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө ата-энелердин балдарды эмгекчилдикке тарбиялоо маданияты жана аларды азыркы билим берүү уюмдарында пайдалануунун технологиялары ар тараптуу иштелип чыккан деп айтууга болбойт. Бул проблема азыркы учурда төмөнкүдөй карама-каршылыктар менен байланыштуу: азыркы эмгек рыногунда дүйнөлүк атаандаштык күчөп турган шарттарда Кыргызстандын билим берүү уюмдарынан ошол кырдаалга толук ылайык келүүчү социалдык-педагогикалык шарттарда адистерди даярдоонун жетишсиздиги; учурда жаштарды улуттук тарбия салттарынын негизинде тарбиялоого басым жасалып жатса да, бул багыттагы илимий-теориялык адабияттардын кеңири жазылбагандыгы; кыргыз үй-бүлөлөрүндө ата-энелердин балдарын эмгекке тарбиялоо боюнча бай тажрыйбасы болсо да, азыркы учурда аларды

колдонуунун жетишсиздиги; рынок экономикасынын талаптарына ылайык балдарды салттуу педагогиканын ыкмалары, каражаттары, жолдору аркылуу тарбиялоонун диссертациялык багытта илимий максатта үйрөнүлбөгөндүгү.

II. Изилдөөнүн максаты: Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодогу ата-эненин ролу жана аларды азыркы мектеп практикасында пайдалануунун жолдорун, ыкмаларын теориялык жактан ачып берүү.

III. Изилдөөнүн милдеттери:

1. Кыргыз салттуу үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодогу ата-эненин ролунун мазмунун, функцияларын жана аларды азыркы учурда колдонуунун маани-маңызын аныктоо.
2. Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодо ата-эненин ролунун көрсөтүүнүн илимий-педагогикалык эволюциясына анализ жүргүзүү.
3. Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодо ата-эненин ролунун көрсөтүүнүн жана аларды азыркы мектепте колдонууну изилдөөнүн материалдарын, методологиялык таянычтарын жана методдорун аныктоо.
4. Кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодо ата-энелердин колдонгон ыкмаларын, формаларын, каражаттарын аныктоо жана аларды азыркы мектепте колдонуунун мүмкүнчүлүктөрүн сунуш кылып, аларды педагогикалык тажрыйбада сынактан өткөрүү.

IV. Изилдөөдөн алынган жыйынтыктардын илимий жаңылыгы:

«Салттуу кыргыз үй-бүлөсү», «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндөгү эмгекке тарбиялоо», «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндөгү эмгекке тарбиялоодо ата-эненин ролу» түшүнүктөрү заманбап илимий категориялар менен ачылып берилди; элдик педагогикадагы үй-бүлөдө эмгекке тарбиялоонун өзгөчөлүктөрү, факторлору, методдору, ыкмалары талдоого алынды; кыргыз элдик педагогикасынын баалуулуктарынын үлгүсүндө балдарды эмгекчил болууга ата-энелердин тарбиялоо өзгөчөлүктөрүн бүгүнкү күндө мектептерде пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрү айкындалды.

V. Диссертациядагы коргоого сунушталуучу негизги жоболор:

1. салттуу үй-бүлөдө ата-энелердин балдарын эмгекчилдикке тарбиялоосунун принциптери жана эмгекчилдиктин критерийлери;
2. салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-энелер колдонгон тарбиялоонун формалары, жолдору, ыкмалары, каражаттары;
3. салттуу үй-бүлөдө ата-энелердин балдарын эмгекчилдикке тарбиялоо салттарын азыркы мектептин, үй-бүлөнүн, жалпы коомчулуктук педагогикалык практикасында пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрү;
4. салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды ата-энелер эмгекке тарбиялоодо колдонгон тажрыйбаларды педагогика илими иштеп чыккан теориялык-методологиялык негиздерге, дидактикалык принциптерге таянуу менен учурдагы жаштардын тарбиялануусунун эффективдүүлүгүнө шарт түзөрүн илимий аспектиден тастыктоо.

VI. Изилдөөчүнүн жеке салымы. Педагогика илиминин соңку жетишкендиктерине негизделип алгачкы жолу салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекке тарбиялоодогу ата-эненин ролу аныкталды. Ал идеяларды азыркы шартта мектеп практикасында колдонууну өркүндөтүүнүн методдору, ыкмалары, каражаттары илимий багытта иштелип чыкты.

VII. Илимий жыйынтыктын жана изилдөөнүн корутундусунун аныктыгы илимий иштин мазмунуна таянунун негизинде тарбиялоо ишмердүүлүгүн чечүүгө комплекстүү мамиле кылуу менен; изилдөөнүн баштапкы теориялык жоболорун методологиялык негиздүүлүгү жана ыраатуулугу менен; ар кандай илимий изилдөө методдору жана ыкмалары менен, алардын өз ара байланышы камсыздалды.

VIII. Изилдөөдөн келип чыккан корутундулардын жана жыйынтыктардын ишенимдүүлүгү изденүүчүнүн жалпылоолору, корутундулары жана сунуштары, проблеманы чечүүгө карата мамиленин теориялык методологиялык негизделгендиги, илимий булактарга анализ жүргүзүү жана аларды практикада колдонуу, педагогикалык-тажрыйбалык иштин

натыйжалары, изилдөөнүн милдеттерине шайкеш келген изилдөө методдорунун комплексин айкалыштыруу менен камсыз кылынат.

IX. Диссертациялык иштин адистикке ылайык келиши. Улуттук педагогикада эмгекке тарбиялоонун негизги максаты жумуш кылуу аркылуу акыл-эси, дене-бою өнүккөн, турмушта эмгекке бышкан, ак эмгек кылууга, мээнеткеч болууга тарбияланган инсанды жетилдирүү болгон. Мына ушул салттуу тарбиялоо ыкмалары азыркы мектеп окуучуларын эмгекти сүйүүгө, эмгекчил болууга үйрөтүү, көнүктүрүү процессинде да өтө зарыл баалуулук экени биздин изилдөөдө аныкталып, тажрыйбалык педагогикалык иштерде такталып, текшерилди. Ошондуктан, «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы диссертациялык иш 13.00.01- жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык келет жана КР УАКнын “Окумуштуулук даражаны ыйгаруунун тартиби фжөнүндөгү жобонун” 11-пунктунун талаптарына жооп берет.

Жыйындын төрагасы: Ушул чечим кабыл алынсын десеңиздер, добуш берип койуңуздар.

ДОБУШ БЕРҮҮ: “Макул” - бардыгы. Бир добуштан кабыл алынды.

Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек Эл аралык университетинин мектепке чейинки жана башталгыч билим берүүнүн педагогикасы жана методикасы жана англис филологиясы кафедраларынын кеңейтилген отуруму Ташбаева Гүлмайрамдын диссертациялык иши боюнча билдирүүсүн, суроолорго берген жоопторун жана жарыш сөзгө чыгып сүйлөгөндөрдүн пикирин угуп, талкуулап төмөнкү

ЧЕЧИМ КАБЫЛ АЛДЫ:

1. Ташбаева Гүлмайрамдын диссертациясы боюнча бүтүмү бекитилсин.
2. «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы диссертациялык иш 13.00.01- жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык келет жана КР УАКнын “Окумуштуулук даражаны ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобонун” 11-пунктунун талаптарына жооп берет деп эсептелисин жана коргоого сунуш кылынсын.
3. Ташбаева Гүлмайрамдын «Салттуу кыргыз үй-бүлөсүндө балдарды эмгекчилдикке тарбиялоодо ата-эненин ролу жана аны азыркы мектеп практикасында пайдаланууну өркүндөтүү» аттуу темадагы 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын тарыхы жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча кандидаттык экзамен үчүн атайын дисциплинанын кошумча программасы бекитилсин.

Жыйындын төрагасы,

педагогика илимдеринин кандидаты, доцент:

Исаев Т.Э.

Жыйындын катчысы,

педагогика илимдеринин кандидаты, доцент:

Каденова Ж.Т.

